

ГОРАН ГАВРИЋ

МЛАДО ДРВО У ШУМИ ХРАСТА

Понекад је стварност илузија која прича своју причу, а понекад се нечија илузија претвара у стварност и прича постаје збиља. Један млади човек одлучио је у неком тренутку да крене у истраживачки поход, како би открио своје скривене потенцијале, жеље, надања, страхове, недоумице, циљеве и др. После извесног времена дошао је до тачке где се постојећи пут раздваја на још два различита пута. Пошто је морао да одлучи којим ће путем кренути, он се после дужег размишљања и премишљања одлучио за један од та два пута и почео је да се њим и креће. У једном тренутку, његова интуиција му је говорила да није на правом путу, и да је прави онај други, који на почетку није одабрао да њим крене. Размишљао је да ли да се врати до оне тачке где крећу два пута, одакле је и кренуо, или да крене кроз непрегледну шуму која дели два пута. На крају, он је ипак одлучио да се не враћа, него да пресече пут кроз шуму.

После извесног времена, након дужег пешачења, овај млади човек се уморио, и одлучио је да седне на неки пањ који се налазио у храстовој шуми. Будући да није могао да издржи а да не погледа детаљније како он изгледа, устао је, и прво што му је запало за око били су годови. Он је био очаран њиховим кружним обликом, те је пратио кругове од највећег ка најмањем. Стигавши до најмањег круга, неки звукови су му привукли пажњу, па је он нагло устао и кренуо да види о чему се ради. Око њега је свуда било дрвеће, и то са гранама и лишћем, а не одсечено као онај пањ на којем је у претходном тренутку седео. Идући даље, чуо је све јасније чудне звуке пуккетања. Погледао је у земљу и угледао гране које је, у ствари, сâм газио. Затим је наишао на једно омање дрво, које му је својим гранама и лишћем заклањало поглед. Успео је некако да

се провуче и, наједанпут, угледао је диван приказ. То је било прелепо језеро. Гледајући околу, угледао је пањ, и то исти као онај на којем је седео. За њега је био завезан чамац у којем је седео неки човек. Приближио му се и открио да је то старац. Имао је дугачке седе бркове, који су се увијали као они годиви на пању. Потом га је младић упитао зашто је то дрво одсечено, на шта му је старац одговорио да га је он одсекао да би од њега направио чамац и њиме се одвезао до острва на коме се налази предиван замак, окружен шумом. Овог младића је занимало како изгледа дрвеће на том острву, као и замак, и да ли је истог облика као у овој шуми, или можда другачијег. Старац му је само одмахнуо главом рекавши му да ни он то не зна, и да је то чуо из приче коју му је некада давно испривчао један мудрац, који је дошао из далеких шума.

Да ли је овај млади човек изабрао прави пут? Да ли је могао тек тако да крене пречицом када му је интуиција говорила да треба да иде оним другим путем? И да ли је старац, као далеко искуснији од њега, могао да га упутује у правом смеру? Све су то питања која ми постављамо и у стварном животу. Јер, и живот је нека врста приче, и ми, заједно са људима који нас окружују, причамо причу. Али како ћемо испривчати причу, то највише зависи од нас самих. Тако је и у уметности, науци, и у свим областима којима се човек бави и у којима покушава да оствари напредак. Тај напредак се, директно или индиректно, касније осећа и у осталим сегментима људског друштва. Да бисмо остварили напредак у областима којима се бавимо, морамо истовремено, док проучавамо одређене проблеме, и да радимо на методима помоћу којих ћемо доћи до замишљеног и могуће остваривог циља. Чињеница је да су методи веома важни, и ми свакако морамо да кренемо од њих уколико желимо да дођемо до резултата у одређеној области. Да ли је бивствовање категорија коју можемо свести на материјалне чиниоце? Да ли се можда у тој искри, која повремено бљесне, крије неослушива истина? Да ли је парадокс да у модерно доба, које носи са собом техничко-технолошки развитак, а самим тим и размишљања о материјалним вредностима, човек цени оне духовне? Или је то отпор преточен у уметничку форму? Наглашавање речи *духовно* могло би да буде последица произашла из материјалности модерног доба. Тај богат, могло би се рећи и неисцрпан извор духовне хране, та моћна планина која попут бране штити духовност од машинерије новог доба, та љупка и у исто време тајновита уметност.

Да ли је она шума из претходне приче једино преостало место где уметник може да се повуче из стварног света, у коме се одвија борба за опстанак, и где нема места за погрешне потезе? Или и у њој бескрупулозни, безосећајни и искусни ловац преноси знање

својим младим ученицима? Да ли их он учи да лове у шуми пуној дивљачи, од које нека сутра неће угледати зрак који нежно обасјава разгранато дрво? Да ли ће, или не, овом дрвету пресудити окрутни дрвосеча? Или ће дрво наставити да расте и развија се, гранајући се све више и више? Све су ово питања која немају много везе са путем који је младић из приче изабрао, иако је он са тог истог пута и скренуо у шуму. Док је у шуми, он не прави изборе. Јер, избори које је имао на располагању сада су иза њега. Његов задатак је стога да се у прилично непрегледној шуми што боље сналази, и да проналази нека нова решења која ће унапредити његово истраживање те шуме. Млади човек мора проћи ове фазе, јер у супротном неће изаћи на прави пут. Стога ово лутање по шуми с циљем он мора да схвати као тренутну фазу у тражењу најисправнијег пута за свој оптимални развој и напредак.

Али може се десити да дрвосеча и његови следбеници исеку дрвеће. Шта ће се у том случају догодити? Да ли ће тада младић бити, у најмању руку, збуњен и крајње ненавикнут на нови приказ? У једном тренутку је био у непрегледној шуми, лутао и тражио путељке, а већ у следећем се налази на чистини, и пут му је отворен. Куда сада ићи? Кретање може да се настави или у истом правцу у којем се ишло док је постојало дрвеће, или може да се изабере неки други правац. Како одлучити на коју страну ићи, када се и у овом случају не назире ни почетак ни крај површине која је некада била шума? Јер, док дрвеће још није било одсечено, младић је имао илузију да у тој шуми постоји изванредан ред, без обзира на то што се ни тада нису назирали почетак и крај.

Утисак те илузије био је појачан управо дрвећем, које је претходно било растркано по читавој шуми. Стога је младић тада имао могућност да се за нешто ухвати, да направи одређене комбинације кретања, па макар оне биле и неисправне. Таква могућност му је давала извесну илузију да може да направи добитну комбинацију. Све док је правио погрешне покрете, трајала је и илузија о исправном кретању. Али када је одабрана права комбинација та илузија је престајала, а прича у којој је овај младић био актер постајала је збиља. На тај начин је он учио важну лекцију, а то је да се једино преко илузије може доћи до стварности, и обратно, јер је у неком тренутку он скренуо с пута, из стварности у шуму, која је за њега представљала илузију.

Међутим, ту се не завршава путовање овог младог човека, и прича се не завршава. Логично је, иако је овде тешко говорити о томе, да је истраживање морало да се настави у неком правцу када је дрвеће посечено, па тако више није било могућности за прављење не већег броја, већ ни једне једине комбинације. Дакле, можемо

да закључимо како је младић ипак нешто морао да учини, или је морало нешто да се деси, како би уопште наставио своје истраживање. Јер, тренутак када је шума огољена био је најтежи тренутак у његовом походу, тренутак изазова и прекретница за његово истраживање. Стога ова ситуација није могла да траје у недоглед, нешто је морало даље да се догађа. Наизглед безизлазна и замрзнута ситуација пробудила је нешто у овом младићу. Он се нагло тргао и освестио и одлучио је да настави да се креће напред, дакле да не мења више путања, што је чинио када је имао на располагању мноштво дрвећа помоћу којег је правио комбинације. Мало касније се показало да је ова одлука била исправна, и да није погрешио. Јер, најзад је овај млади човек схватио да је најбитније да у тренуцима када нема одређене идеје и решења шта да чини, односно у којим правцима да се креће, он само треба да се креће напред. Схватио је и да ће та врста кретања сигурно изазвати реакцију на нечињење, колико год се то косило са физичким законом акције и реакције.

Тако је овај млади човек, након извесног стајања, које је изазвало стање збуњености и укочености, одлучио да крене напред. Он се тако кретао, и кретао, али све је било као и у претходној ситуацији, ништа се није дешавало. И даље се ништа није назирало пред њим, али ни иза њега, и око њега се налазила само огољена шума, површина без својих јасних граница, без почетка и краја. Он је већ почео да губи наду да ће пронаћи прави пут, и да ће тако његово истраживање имати смисла. Међутим, у једном тренутку, када се најмање надао, у даљини, у којој се ништа друго није назирало, угледао је силуету неког човека. У први мах је мислио да он то само замишља, да је то његова илузија. Али како се све више приближавао тој силуети – јер није желео да прихвати да је то само његова илузија и настојао је да истраје у свом откривању и истраживању – схватио је најзад да је то човек.

На први поглед, овај старији човек му је личио на неког мудраца, барем судећи по његовом изгледу и по томе како је обучен. Наиме, поред бркова који су се увијали попут година на дрвету, имао је и дужу браду и косу. На себи је имао прост, изношен огртач, а на ногама изношене сандале. Све ово је младићу указивало на то да овај мудри човек врло мало обраћа пажњу на свој изглед и одевање, а да је притом стално загледан у даљину и непрестано размишља о нечему, те је из тога закључио како мора бити да је овај старац неки мудар човек. То је, наравно, био само његов први утисак, на основу визуелног доживљаја, јер са њим још није проговорио ни једну једину реч. Такође, изношене сандале овог мудрог старог човека, наводиле су младића на помисао да је он доста

времена провео крећући се, на основу чега је донео некакав свој закључак да је он притом нешто и тражио. Ово га је одмах подсетило на његово кретање и тражење одговарајућег пута, на тражење које за циљ има истраживање све сложенијег проблема. У нади да ће му мудрац дати било какве одговоре на његова питања и недоумице, младић је са њим започео дијалог.

Младић: Господине, да ли знате где се сада налазите? Желео бих да и ја знам куда се крећем, које је ово место, и да ли је уопште ово одређено место, или је то само моја илузија.

Мудрац: Младићу, пут и ово место су у оноликој мери то што јесу, колико ти имаш воље и снаге да истрајеш у својој замисли да идеш тим путем и само пролазиш кроз то место које си замислио у својој глави. Пут којим се крећеш и места кроз која пролазиш могу бити само твоја и ничија више. Неки други човек ће се кретати другачијим путем, и пролазиће кроз различита места од оних твојих, иако ти се само чини да и сви остали наилазе на исте препреке на сличном путу. Стога мораш научити да сам пронађеш најбољу путању, а до тога ћеш доћи истрајним проналажењем различитих праваца свога кретања.

Младић: Али на који начин да пронађем те правце, када немам на видiku ни један једини правац којим бих могао да се крећем? Откад је шума посечена, све је исто, огољено, не постоји ништа што би разбило ту монотонију, ниједан елеменат који би послужио као основа на којој бих градио своје комбинације и бирао правце којима ћу се кретати. Сада нема чак ни дрвећа, које ми је раније колико-толико било некакав модел којим сам се водио.

Мудрац: Ти само мислиш да је овај простор празан, то је само твоја, и ничија више илузија. Било који простор ће бити празан и огољен у оноликој мери колико ти замислиш, ни мање ни више. Твој ум је тај који ти може истовремено и ограничити али и проширити поглед на свет око тебе. Највише од тебе зависи у којој мери ћеш, помоћу ума, дозволити својој креативности да се развија у различитим правцима.

Младић: Добро, али шта прво да замислим, када ми и за то треба нешто из стварности која ме окружује. Од које тачке да кренем у истраживање? Претпостављам да ће проналажење правог пута бити теже, с обзиром на то да сам одлучан да се не враћам, већ да истрајем у својим намерама да пређем овај празан простор, који је некада била шума. У ствари, и шума и празан простор су производ моје илузије. Будући да ја креирам ту илузију, није важно што у тој шуми нема дрвећа. Овај празан простор је заправо и даље шума, само без дрвећа. Јер, ја сам замислио то дрвеће, али сам га у исто време и избрисао из своје замисли. Као што је шума

са дрвећем моја илузија, исти случај је и са шумом без дрвећа. Иако је логично да се шума не може називати шумом ако у њој нема дрвећа, од мене зависи да ли ћу шуму без дрвећа називати и даље шумом, с обзиром на то да је у претходној мојој замисли постојала права шума са дрвећем. Дакле, ја могу да према својој претходној замисли, односно шуми са дрвећем, градим нову илузију на празном простору без дрвећа, и да приликом тог процеса замишљам да је тај празан простор и даље шума, иако то заправо није, јер више нема дрвећа.

Мудрац: Тачно тако! Али морам ти одговорити на питање од које тачке да кренеш у истраживање. Ако не можеш тренутно да замислиш ништа испред себе, иза себе, од чега би могао да започнеш своје истраживање, погледај у небо. Како све више пада мрак, врло брзо ћеш на небу видети безброј звезда. Замисли само како би живот, природа, животињски и биљни свет на некој од тих звезда могао да изгледа. Пошто то учиниш, замисли да на овом овде простору може постојати све то исто. Јер, ти си у шуму дошао из сличног света, те тако можеш без већих проблема да замислиш све оно што си раније видео, и са чим си се саживео. То само зависи од твојих креативних напора, јер у којој мери их употребиш, толико ће твој нови свет бити пунији и сложенији.

Треба да знаш да на Земљи живот није одувек постојао, јер постоје дубоки слојеви који не садрже никакве трагове живих бића. Море, у којем некада давно није било живота, изгледало је као да припрема грађу за мекушце и зоофите, а када су се они појавили и населили море, таложили су шкољке и градили корале, у почетку у малом броју, а касније у бескрајним формацијама. Такође, треба да имаш на уму да промене у природи највероватније нису настајале само после настанка живота, јер су копнене масе настале пре тог догађаја изгледале као да су исто тако искусиле силовита померања. Замисли само те моћне процесе који су се веома давно одвијали на нашој планети, и који су временом довели до данашњег изгледа света који те окружује, и у којем си био све док ниси доспео у шуму, а у који ћеш се поново вратити. Замисли свата превирања, вртлоге, ковитлања, једном речју – сложен процес стварања. Све елементе које си свакодневно гледао у природи, почев од камена, планине, воде, можеш и сада да замислиш и разместиш их у свом креативно осмишљеном свету. Међутим, мораш обратити пажњу и на то да је неопходно да их у једном тренутку апстрахујеш, како њихово значење не би било само одраз твог односа према окружењу у којем се они налазе, онако како их перципираш.

Временом, ти ћеш правити све већи број различитих комбинација, и твоја инвентивност по питању надограђивања процеса

стварања биће издигнута на све виши ниво. Али истовремено ћеш увидети и да се на тај начин процес креће у ограниченом оквиру. То ће те у једном тренутку натерати да из оног видљивог – што свакодневно можеш да опазиш и осетиш у свом окружењу – усмериш своје креативне капацитете ка невидљивом, односно бесконачном. Тада усмери свој поглед ка небу, звездама и планетама. Све више посматрајући тај приказ, схватићеш да се границе космоса не могу уочити. То ће те натерати да престанеш да посматраш и да се окренеш размишљању о том феномену. Тако ћеш постепено ићи ка сазнању. Иако ћеш на том путу наилазити на тешкоће, у смислу да ћеш закључити да потпуно сазнање није могуће, управо то ће те натерати да наставиш своју потрагу за увек новим сазнањем.

Након што је добио савете од мудраца о томе како да настави своје истраживање и пронађе прави пут, младић се захвалио, и потом је, богатији за нова сазнања, наставио свој истраживачки поход. У једном тренутку је наишао на крупног и високог човека, са дугачком брадом и брковима. То је несумњиво био Леонардо да Винчи, и младић није могао да сакрије своје дивљење према њему. Међутим, када је поред њега видео леш који је сецирао, младићево дивљење је помало прерасло у, благо речено, изненађеност. Ипак, након Леонардовог објашњења процеса који се овде одвијао, младић не само да је био спокојнији већ је постао и заинтригиран, и почео је да поставља питања која су га занимала, а у вези са тим.

Младић: Господине Леонардо, шта Вас је првенствено навело да сецирате овај леш?

Леонардо: Овај леш је некада био мислеће биће. Док је био жив, овај човек је био и функционално биће, јер су му његови органи омогућавали да функционише, као и да он сâм функционише у својој средини. На тај начин он је утицао и на функционисање његове околине, у којој су функционисали и други људи. Али имај на уму и то, да ће овај леш почети да се распада, и тек кроз неколико милиона година од овог тренутка ће престати да постоји, када од њега не остане ништа осим прашине. Тај период ти вероватно изгледа као јако дугачак, али упореди га само са процесима који су се првенствено одиграли у космосу, па затим и на Земљи, и пре колико дуго времена су они започели и колико су само дуго трајали, па ћеш закључити да је то прилично кратак период. Ето, то је први и главни разлог зашто сам уопште почео да сецирам лешеве, а други је то што ме је занимало да усавршим људску анатомију и применим то знање у цртежу и слици.

Након дијалога са Леонардом младић је наставио да се креће и наједном наишао на човека који му је издалека личио на Винсента

ван Гога. Када се приближио, закључио је да је то заиста он. Импресиониран ситуацијом у којој се нашао, младић се осмелио да га упита нешто.

Младић: Господине Ван Гог, да ли сте у току стварања својих дела размишљали о бесконачности космоса? Или сте сликали само тренутак, реално окружење у којем сте се тада налазили?

Ван Гог: Ако пажљиво погледаш моје слике, видећеш да оне излазе из оквира ограниченог рама у неограничен временски ток. Исто тако, временом ћеш све више схватати да процеси који се одвијају на нашој планети, али и они које ти креираш у свом свету, нису строго уоквирени. Као што је Земља неодвојива од космоса, на исти начин је свака слика саставни део читавог простора. Када то јасно увидиш, нећеш више уоквиравати моје слике при тумачењу. Ово ти, такође, може помоћи да тај исти проблем увидиш и на неким другим сликама, и да тако преусмериш анализу у још неке правце.

Младић: Увек ме је интригирало сунце на Вашим сликама. Која је заправо његова улога на сликама, и која врста кретања је у основи на Вашим сликама?

Ван Гог: Сунце на мојим сликама крши неке основне физичке законитости, али немој да те то завара. Јер, то сам урадио с намером, да би посматрач могао да наслути бесконачност. Сигурно си запазио да су сви елементи на мојим сликама у једном временском ковитлацу, који је опет кружног облика. Међутим, да бих дошао до тога, претходно сам тражио нит читавог процеса стварања, тако што сам разбијао правилан кружни облик који је на неки начин и у основи планете. Исто тако, постојећи елеменат сам разлагао како бих дошао до најситнијих елемената, који су од суштинског значаја за настанак тог истог елемента. То значи да сам од општег ишао ка појединачном.

Богатији за још нових сазнања, младић се задовољан упутио даље. Дуго је пешачио док није наишао на призор који га је у великој мери изненадио. То је било некакво језеро, глатко као огледало. Отприлике на средини језера налазио се чамац у којем су била четворица младића. Они су водили идиличан разговор и с времена на време је било малих шаљивих испада. Међутим, одједанпут, они су се посвађали и један од њих је бацио у воду отворене сунцобране. Ово је поприлично изненадило младића, али није имао времена да о томе размишља, јер је желео да види шта ће се даље дешавати. Затим су они одвеслали до обале језера и искрцали се. Пошто је младић сада био ближе њима, био је прилично изненађен, у позитивном смислу, када је схватио да је један од ове четворице младића био у ствари Паул Кле. То је знао, јер је пре извесног

времена видео његове фотографије из детињства. Читава ситуација му је била још занимљивија из разлога што су Кле и остала три младића била у његовим годинама. Кле и другови су затим кренули да се пењу узбрдо и стигли су до шуме кроз коју су наставили да се крећу. Потом су прешли мали дрвени мост и стигли до пећине. Након што су изнутра разгледали пећину, изашли су из ње и наставили пут кроз чудесне шуме. Од тог тренутка младић им је изгубио сваки траг.

Недуго затим, и не обраћајући пажњу куда се креће, прилично замишљен, младић се наједанпут нашао у некаквој учионици, која је била пуна студената. То је заправо било предавање, а држао га је нико други него исти онај Паул Кле са језера, само сада старији и искуснији. Младићев први утисак је био да је он јако савестан, марљив и изванредно припремљен професор. Остали студенти су му рекли да је Кле записивао све оно што је говорио на предавањима у серији плавих књига. На предавању које је младић слушао Кле се, по речима осталих студената, прецизно држао свог текста из тих књига и брзо је прекривао таблу дијаграмима. Студенти су му рекли да, као и на овом, и на осталим предавањима Кле употребљава наставни метод који се састоји од теоријских предавања праћених вежбама, у којима се теорија проверава. Потом је Кле рекао: „Мора да је на другим звездама стварање дало сасвим другачији резултат.”